

Zastaw na wierzytelności objętej *pactum de non cedendo*

W obrocie gospodarczym nierzadko pozyskanie finansowania obrotowego lub inwestycyjnego przez uczestnika obrotu gospodarczego jest możliwe, jeżeli ustanowi on zabezpieczenia na rzecz finansującego na składnikach swojego majątku. Jeżeli istotną część majątku finansowanego stanowią wierzytelności objęte *pactum de non cedendo*, powstaje pytanie, czy może on ustanowić zastaw na takich wierzytelnościach, aby pozyskać finansowanie.

TOMASZ TROCKI

Wierzyciel może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelność na osobę trzecią (przelew), chyba że sprzeciwiałoby się to ustawie, zastrzeżeniu umownemu (*pactum de non cedendo*) albo właściwości zobowiązania (art. 509 k.c.). Jeżeli wierzytelność jest stwierdzona pismem, zastrzeżenie umowne, że przelew nie może nastąpić bez zgody dłużnika, jest skuteczne względem nabywcy tylko wtedy, gdy pismo zawiera wzmiankę o tym zastrzeżeniu, chyba że nabywca w chwili przelewu o zastrzeżeniu wiedział (art. 514 k.c.).

W praktyce postanowienia stanowiące *pactum de non cedendo* najczęściej są zamieszczane w umowie będącej podstawą wierzytelności, której takie zastrzeżenie dotyczy. W obrocie gospodarczym takie umowy są zawierane najczęściej w formie pisemnej. Artykuł 514 k.c. nie pozostawia żadnych wątpliwości, że w takiej sytuacji *pactum de non cedendo* wywołuje nie tylko skutek *inter partes*, ale jest skuteczne również względem nabywcy wierzytelności.

W niniejszym artykule zostanie poddana analizie kwestia możliwości ustanowienia zastawu zwykłego i rejestrowego na takiej wierzytelności. W doktrynie dominuje pogląd, że jest ona niezastawialna¹. Kluczowy

¹ J. Widło [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. II (red. M. Fras, M. Habdas), Warszawa 2018, LEX/el., komentarz do art. 327, teza 5; T. Czech, *Ustawa o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów* [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. II (red. K. Osajda), Warszawa 2019, Legalis, komentarz do art. 7, teza 7.8; J. Gołaczyński [w:] J. Gołaczyński, M. Leśniak, *Zastaw rejestrowy i rejestr zastawów. Komentarz*, Warszawa 2009, Legalis, komentarz do art. 7, teza 3; A. Poreda [w:] R. Dybka, K. Gliwiński, A. Poreda, *Zastaw rejestrowy i rejestr zastawów. Komentarz*, Warszawa 2015, Lex/el., komentarz do art. 7, teza 18; P. Czerski, *Zastaw skarbowy jako forma zabezpieczenia należności podatkowych*, Warszawa 2004, LEX/el., rozdział III, pkt 2, teza 1; K. Zaradkiewicz [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. I (red. K. Pietrzykowski), Warszawa 2018, Legalis, komentarz do art. 327, teza III,A,3. Odmiennie J. Kuropatwiński, *Umowne rozporządzenie wierzytelnością przyszłą*, Bydgoszcz 2007, s. 189-190, gdzie autor ten wskazuje, że: „Nie wydaje się natomiast trafny pogląd, zgodnie z którym umowne wyłączenie lub ograniczenie zbywalności wierzytelności (*pactum de non cedendo*) wyklucza możliwość ustanowienia na tej wierzytelności zastawu. *Pactum de non cedendo* przesądza jedynie o niezbywalności subiektywnej wierzytelności (wynikającej z woli stron). Wierzytelność ta ze względu na właściwość zobowiązania i przepisy prawa mogłaby być przedmiotem cesji. Jest ona więc prawem obiektywnie zbywalnym”. Na temat zbywalności wierzytelności objętej *pactum de non cedendo* zob. również A. Krzykowski, *Umowne ograniczenie przelewu wierzytelności w kodeksie cywilnym – propozycja reinterpretacji i wnioski de lege ferenda*, Przegląd Prawa Handlowego 2011, nr 5, s. 40.